ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարներր 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ։

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ. Редакція „Мшакъ"

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով։

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ներքին տեսութիւն։ Նամակ Ախալքալաքից։ Նամակ Երևանից։ Նամակ Խմբագրին։ Ներքին լուրեր։—Արտաքին տեսութիւն։ Անգլիա։ Նամակ Պարսկաստանից։ Արտաքին լուրեր։ —«Մշակի» հեռագիրներ։ — Յայտարարութիւններ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ

—

26 յունվարի

«Մեղուի» № 3-ի մէջ ես կարդացի մի թղթակցութիւն մեր քաղաքից։

Թղթակցութիւնից նկատվում է որ մեր ուսումնարանում գործերը այնպէս լաւ չեն գնում, ինչպէս պէտք էր և թէ ուսումնարանում սկսվել են ինտրիգաներ սարքել, մի խօսքով ուսումնարանին նորից փոթորիկ է սպառնում։

Թէ որքան ուղիղ կամ սխալ են «Մեղուի» թղթակցի ասածները առ այժմ ես այդ մասին ոչինչ չեմ ասում, բացի այն, որ անցեալ տարվայ մեր ուսուցիչներից մինը, որին ստորօժ-ուսուցիչ անուանեց մի ժամանակ պ. Ականատեսը—արդարև պ. Ալլահվէրդեանցի կարգադրութեամբ վարում է այժմ մեր ուսումնարանում վերակացուի պաշտօնը։

Չը գիտեմ ինչ պատճառով յառաջացել էին դրա ու ձայնագրութեան ուսուցչի մէջ անբաւականութիւններ, որ վերջին ժամանակ սաստկանալով հազիւ բացարձակ կռւի չէր հասել բանը։ Ես չեմ արդարացնում ձայնագրութեան ուսուցչին կամ նոյն իսկ վերակացուին, միայն քանի որ հոգաբարձուները կամ ուսուցիչները պահանջում են վերակացուի հեռանալը, լաւ է որ առաջ հեռացնել ուսումնարանից այդ գայթակղութեան քարը։ Մի ուսումնարան որ հազիւ հաշ սկսել է չունչ քաշել պէտք չէ որ ինտրիգաների ու եսականութեան զոհ լինի։ Հասարակութիւնը մեծ յոյս ունի տեսնել ներկայ տարվայ պ. պ. ուսուցչաց աշխատութեան պտուղը և մեր յոյսն էս մեծ է որ նրանք կարդարացնեն հասարակութեան ակնկալութիւնները։

Չէզոք

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

—

29 յունվարի

Բաւական երկար լռութիւնից յետոյ այսօր հազիւ կարողանում եմ տեսնվել քեզ հետ, սիրելի ընթերցող։ Ես գիտեմ դու ասում ես բանակռիւը, պօլեմիկան, բայց ինչ արած, երբեմն միամիտ ամբոխը խաբվում է զանազան յօդուածագրերի խօսքերից, որոնք աշխատում են սպիտակը սև ցոյց տալ, ճշմարտութիւնը ստութիւն։ «Մշակի» 1879 թուի վերջին համարներից մէկում «Նոր-Բարեկամ» ստորագրութեամբ նամակը բաւական պղտորել է իմ յարգելի բարեկամ պ. Արամ Մելեանցի հոգեկան դրութիւնը։ Նա մի պատասխանով ոչ թէ միայն Նոր-Բարեկամին այլ «Մշակի» բոլոր թղթակիցների մասին արտայայտել է իր բոլոր արհամարհանքը և ատելութիւնը։ Աւելորդ եմ համարում երկար ու ձիգ պատասխան տալ պ. Մելեանցի այն նամակի դէմ, որը շօշափում է «Մշակի» Երևանի թղթակիցների, որոց թւում ի հարկէ և իմ պատիւը։ Ափսոսում եմ լրագրութեանը, պ. Մելեանց, ինձ և ձեզ պէտներէ կրքերի գործիք չինել, երկու խօսք ունեմ դէպի ձեզ, ուրիշ ոչինչ։ Ձեր նամակի մէջ, պ. Մելեանց, որ տպուեց «Մեղուի» անցեալ տարվայ վերջի համարներից մէկում, յափշտակված խօսում էք ձեր թատրոնական ներկայացումների մասին, գիտեմ, բայց այդ մասին պէտք է գատէր մի ուրիշը և ոչ թէ դուք։ Պաշտպանում էք ձեր հօրը, Պռօշեանցի առաջարկութեամբ կայացած նիստի վերաբերութեամբ, այդ մասին ինքն Պռօշեանցը, որպէս պատմեց ինձ, գրել է մի ընդարձակ պատասխան։ Բացի այդ դուք մի յայտնի ճշմարտութիւն նոյնպէս ստել էք կամենում, որպէս թէ արժանապատիւ Մելեանցի երկու որդիքը ուսուցիչ չեն Գայիանեան դպրոցում, այլ միայն դուք ինքներդ։ Միթէ ձեր քոյրը ուսուցչուհի չէ այնտեղ, հարցնում ենք այդ, իսկ եթէ ձեր կարծիքով աղջիկ զաւակը որդի չէ յիշվում, ներեցէք ինձ, այդ նոր օրէնքի հետ ես դեռ ծանօթ չէի։ Իսկ ձեր նամակի մէջ մի քանի եւրոպական սերտած բառեր շարելով, բրաւօ, սիկ, միկրոմիկներ, հաւատացնում եմ ձեզ որ դորանով ոչ ոքի չէք կարող զարմացնել, մենք լաւ ճանաչում ենք ձեր գիտութեան աստիճանը։

Է՛հ ինչ և իցէ, թողնենք և դառնանք օրական հարցերին, հաց չը կայ, մեր քաղաքը մի սարսափելի դրութեան մէջ է. մարդկային կեանքի գոյութեան ամենաառաջին պիտոյքը սպառել է։ Հացի պակասութիւնը ոչ թէ միայն Երևանում, այլ և նրա շրջակայքում զգալի է։ Մի չափազանց տխուր աղդեցութիւն է գործում մարդու վրա, երբ նա նայում է հացթուխի խանութի առաջ եղող բազմութեանը. հարիւրաւոր մարդիկ փողը ձեռքերին հաց են խնդրում, հաց չը կայ։ Երէկ ես անցնում էի թուրք հացագործի առաջից, մի հասակաւոր թուրք երեխայի նման լաց էր լինում, ինչո՞ւ, ինչու այս օրը հասցրիր, Աստուած, խալվարը 100 րուբլ ալիւր տեսնեմ, ձուի հարիւրը քառասուն կոպէկ, ո՞վ կը նայէր երեսին, այժմ մի հատ ձուն վեց կոպէկով ձեռք չէ ընկնում։ Որպէս Երևանում, նոյնպէս և գիւղերում, ինչպէս լսվում է, կան հացի պահեստներ, սակայն ամենքը աշխատում են ծածկել։ Ագահութիւնը կուրացրել է մեր կալուածատէրերի և չարչիների աչքերը. նրանք կամենում են թշուառութիւնը իր ծայրահեղութեանը հասցնել։ Բայց լաւ իմացէք, պարոններ, յուսահատութեան վերջին ծայրը հասած մարդը գազանի դիրք է ստանում, կարծեմ ուշ չէ մտածել, կատաղած ամբոխը մի րօպէի մէջ կը յափշտակի, ցան ու ցիր կանի ձեր չտեմարանները, քար ու քանդ կանի ձեր տունը, գուցէ և առաջին զոհն էլ դուք կը լինէք։

Քաղաքային վարչութեան վերջին պատգամաւորութիւնը յաջողել է Էջմիածնում, վեհ. Հայրապետը հաճել է տալ Երևանին 100 խալվար ցորեն։ Բացի այդ վարչութիւնը կարգադրել է շուտով չորս հացի խանութներ բանալ, ի հարկէ այդ կարգադրութիւնները առ այժմ թղթի վրա են գրված, երբ կիրագործվեն, այդ էլ Աստուած գիտէ։ Այն թուրք պարոնը, որին յանձնվել է երեսուն հազար րուբլին, որ ժողովեց սորանից մի ամիս առաջ ցորեն բերելու Թիֆլիսից, նա էլ հանգիստ կերպով իր տանը նստած շահեցնում է այդ գումարը իր օգտին։ Մեր հայ երիտասարդները Թիֆլիսի քարվանսարաներում, այդ ճարպիկ և աշխոյժ երիտասարդներին թողած՝ փողը յանձնեցին մի որ և իցէ հաջու, որ Թիֆլիսից ցորեն բերել տայ։ Մէկը հարցնող լինի մեր ձայնաւորներին, եթէ այդ հաջուն այդքան ազնիւ մարդ էք ճանաչում, նոյն իսկ այդ պարոնին, ասում են, ունի մօտ 400 խալվար ցորեն, թող հանի ոչ թէ ձրի, այլ իր գնովը ծախի խեղճերին։ Իմ կարծիքով այդպիսի պարոնները աւելի կաշխատեն հացի վերջին նշոյլն էլ կտրել, քան թէ մտածեն օր առաջ Թիֆլիսից հաց բերել։

Եթէ, ազնիւ ընթերցող, քեզ հետաքրքիր է տեղեկութիւն ստանալ մեր քաղաքի կլուբից, ահա պատմեմ։ Այս տարի մեր կլուբի անդամների թիւը խիստ շատացել է, 200-ից անցնում է, ի հարկէ մեծ մասամբ հայեր։ Այդտեղ ճշմարիտ ասած չէ կարելի տխուր ժամանակ անցնել. քաղաքային հրաժշտութիւն, մեր սիրելի թառն ու քեամանչէն, դիմակահանդէսներ, թղթախաղի ջերմեռանդ այցելուներ և այլն և այլն։ Ասիական թառը յիշելով միտքս ընկաւ մի բան, որ աւելորդ չեմ համարում զանցառութեան տալ։ Մեր թառը ու քեամանչէն դուր չէ եկել կլուբի ռուս անդամներին, ուստի նոքա տալիս են մի յայտարարութիւն, որով խնդրում են հեռացնել եւրոպական ճաշակից հեռու երաժշտական գործիքներ։ Ռուսների մէջ միակ անձն, պ. Ստրելբիցկի բացառութիւն է լինում, որ չէ համաձայնում այդ յայտարարութեան մտքի հետ, պատճառ բերելով առաջին՝ տեղական անդամների թւի մեծամասնութիւնը որոնք կարող են մերժել մեր առաջարկութիւնը, և երկրորդը մենք եկել ենք Ասիա պէտք է ուսումնասիրենք այդ երկիր։ Ինչ և իցէ պ. Ստրելբիցկի պատասխանը չէ համոզել իր ազգակիցներին նոքա տուել են յայտարարութիւնը որի վրա մակագրված վճիռը եղել է՝ «թողնել առանց հետևանքի»։

Ա. Եր.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Գանձակ, 29 յունվարի

Անցեալ տարի պատուելի լրագրիդ թղթակից արժ. Զարէքայ անապատի վանահայր Աստուածատուր վարդապետի և գանձակեցի պ. Ֆ-ի նամակները այն հետևանքն ունեցան, որ Ղահրաման Ս. Օ. տուեց իր հաշիւը. այս նամակներից յետոյ արժան էր որ Ղ. Ս. Օ. ի լուր հասարակութեան որ և իցէ հայ պարբերական թերթի միջոցաւ հրապարակ էր դուրս բերել իր տուած հաշւի հետեանքը. որպէս զի դորանով հնարաւոր էր եղել փարատել այն ծանր տպաւորութիւնները և կարծիքները, որոնք թողեցին ազգու կերպով մեզ վերա, և դորանով առիթ լինէր միւսներին հասարակական հաշիւները հրապարակ հանելու։ Յոյս ունեմ, որ պ. Ղ. Ս. Օ. կը յարգէ մեր ձայնը և հրապարակ հանելով իր հաշիւը բարի օրինակ կը դառնայ և ուրիշներին։

Ց.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք մամուլի տակից դուրս եկած դօկտոր Բօկի «Ուսումն առողջապահութեան» գրքոյկի հայերէն թարգմանութիւնը։ Գրքի պահեստը գտնվում է Զաքարիա Գրիգորեանցի կովկասեան գրավաճառանոցում։ Գինը 35 կոպէկ է։

—

«Մշակի» անցեալ տարվայ բաժանորդներից մի քանիսը սպասում են որ մենք նրանց այս տարի էլ ուղարկենք մեր թերթը, չը նայելով որ նրանք այս տարի չեն գրվել։ Մենք պարտաւորութիւն ենք համարում յայտնել, որ մենք ուղարկում ենք «Մշակը» միայն այն անձանց, որոնք նորից գրվել են, կամ ցանկութիւն են յայտնել «Մշակը» կրկին ստանալ։

—

Խնդրում ենք թէ Թիֆլիսի և թէ գաւառների մեր անցեալ տարվայ բաժանորդներից, որոնց վրա ապառիկներ են մնացել ուղարկել իրանց ապառիկները ուղղակի խմբագրութեան անունով, եթէ ոչ մի ամսից յետոյ մենք ստիպված կը լինենք հ ր ա պ ա ր ա կ ե լ այն բոլոր պարոնների անուններն ու ազգանունները, որոնք մեր լրագրի անցեալ տարվայ վճարը մինչև այժմ մեզ դեռ չեն հատուցել։

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ մեզ գրում են հետևեալը։ «Յունվարի 29-ին հայ ուսանողների մի խումբ տուեց մի ներկայացումն տեղիս մի մասնաւոր թատրոնում, բարեգործական նպատակով։ Ներկայացրին «Արշակ II» դրաման, բայց դժբաղդաբար հասարակութիւնը ամենաողբերգական տեղերում ծիծաղում էր։ Դերասաններից միայն մինը, այն է պ. Նիկալօփեանը, որ Արշակի դեր էր խաղում, լաւ կատարեց իր դերը։»

—

Լսում ենք որ ՄՕՍԿՎԱՅԻ հայերից մի քանի անձինք դիտաւորութիւն ունեն փող ժողովել յօգուտ Վանի սովատանջների։ Շատ ուրախալի կը լինի, եթէ աջողվի Մօսկվայի հայերին՝ այդ բարի գործը։

—

Ստացանք ԲԱԳՈՒԻՑ պ. Յովհաննէս Վարձիգուլեանցից 500 րուբլ յօգուտ «Արարատեան ընկերութեան»։ Յայտնի է որ այդքան գումար տուողը «Արարատեան ընկերութեան» մշտնջենաւոր անդամ է դառնում։ Այդ գումարը յիշված է պարոնի մեզ գրված նամակի մէջ էլ։

—

Մեզ գրում են ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ։ «Օգոստափառ կայսրի գահակալութեան 25 ամեակը յիշատակելի անելու համար, Ախալցխայի Դումայի մէջ կազմված յանձնաժողովը որոշել է հիմնել մեր քաղաքում մի արհեստանոց, որտեղ կատարելագործվել կարողանան այն արհեստների մէջ, որոնցով գլխաւորապէս պարապում են Ախալցխայում։»

—

Մեր մշտական թղթակիցը հաղորդում է մեզ հետևեալ լուրերը ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ։ «Ախալցխայի երիտասարդութիւնը մտադիր է մի ընդարձակ հանգանակութիւն բանալ Վանի սովատանջներին օգնելու համար։ Մի և նոյն ժամանակ մեր երիտասարդութիւնը պատրաստվում է մի քանի ներկայացումներ տալ հայ լրագրութեանը նպաստող ֆօնդը (հիմնական դրամագլուխը) ապահովացնելու համար։»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱ

—

Յունվարի 24-ին Թագուհին բացեց պարլամենտը։ Գահական ճառի մէջ յայտնված է որ դէպի օտար պետութիւնները Անգլիայի յարաբերութիւնները բարեկամական են. մի և նոյն ճառի խօսքերով, պարլամենտի յետաձգվելու օրից սկսած մինչև նրա կրկին բացվելու ժամանակ պատահած անցքերը կօգնեն Բեռլինի դաշնագրի հիման վրա ապահովացնել խաղաղութիւնը, թէև այդ նպատակին հասնելու համար, դեռ շատ անկարգութիւնների առաջը պէտք է առնել, որոնք մինչև այսօր էլ դեռ թագաւորում են Թիւրքիայի բազմաթիւ նահանգներում։ Աֆղանիստանի գործերի խառնված դրութիւնը դեռ թոյլ չէ տալի յետ կանչել այնտեղից բրիտանական զօրքերին, բայց կառավարութեան պրինցիպները նոյնն են մնում։ Թէպէտ և հրամայված է զօրացնել սահմանագլխներում գտնված բրիտանական զօրքերի թիւը, բայց և այնպէս անգլիական կառավարութիւնը ջերմ սիրով ցանկանում է բարեկամական յարաբերութիւնների մէջ լինել թէ աֆղանական իշխանի և թէ այդ երկրի ժողովրդի հետ։

Գահական ճառի մէջ նոյնպէս յոյս է յայտնված, որ այլ ևս հեռու չէ այն ժամը երբ պէտք է կատարվի հարաւային Աֆրիկայի դաշնակցութեան առաջին և նշանաւոր քայլը։ Սրանից յետոյ գահական ճառը յիշում է այն միջոցների մասին, որոնց կառավարութիւնը գործ կը դնի թեթևացնել Իրլանդիայի նեղութիւնները, և պարլամենտին կառաջարկվի օրէնքի այն ծրագիրը, որի հիման վրա եկեղեցական եկամուտների մնացորդը կը տրվի ժողովրդին երկրագործական մի դրամագլուխ հիմնելու։